

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): **Bc. Zuzana Lhotová**

Název práce: **Tingatinga: kooperativ nebo rodina?**

Vedoucí práce: Mgr. Marek Halbich, Ph.D.

Oponent : Mgr. Kateřina Mildnerová, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE

Předložená diplomová práce založená na terénním výzkumu se zabývá makujskými malíři uměleckého stylu *tingatinga* působící v kooperativu Tingatinga Arts Cooperative Society (TACS) v Dar es Salaamu, hlavním městě Tanzanii. Autorka si stanovila za cíl popsat sociální, ekonomické, a částečně i politické pozadí fungování kooperativu TACS a vliv turismu na produkci umění *tingatinga*. Tyto cíle, tak jak si je autorka stanovila, byly naplněny pouze částečně.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ

Téma, které si autorka zvolila, je neotřelé a zajímavé, k jeho obsahovému zpracování mám však následující výtky.

Autorka rozděluje svou diplomovou práci teoretickou a empirickou část. Prvních pět podkapitol teoretické části, které se podobají zhuštěné přednášce o antropologii turismu, jsou dle mého názoru nadbytečné, neboť čtenáře pouze zahltliví informacemi a jmény, se kterými se v textu již dále nepracuje. Namísto unavujícího výčtu teorií a definic se měla autorka zaměřit pouze na ty teorie, které si sama zvolila k interpretaci dat z terénu a ty podrobně vysvětlit. Také členění jednotlivých kapitol logicky pokulhává. Pro lepší porozumění textu měla být kapitola 4.4. „Struktura fungování kooperativu“ zařazena na začátek čtvrté kapitoly. Kapitola 4.1. „Průběh výzkumu“ je nevhodně zařazena do hlavní statě, měla být dle mého názoru vtěsnána do sekce metodologie na začátek diplomové práce. Autorka v této části popisuje detailně podrobnosti výzkumu, postrádám zde však základní informace jako například velikost výzkumného vzorku. Z textu není také zcela zřejmé, zda autorka pracovala v kooperativu jako zaměstnanec, prováděla terénní výzkum, či obojí.

Zcela zásadní výtka mám k teoretickému ukotvení tématu vlivu turismu na umění *tingatinga*. Jak píše autorka na straně 21, vychází při své analýze z teorie D. Nashe, který přistupuje ke studiu turismu jako procesu akulturace. Vysvětlení jeho teorie (navíc z převzatého zdroje od Cohena) věnuje autorka ve své práci pouze pět řádků bez řádného vysvětlení pojmu akulturace. Bez předchozí analýzy dochází překvapivě již na str. 21 k závěru, že: „...před výzkumem v terénu jsem předpokládala, že proces akulturace bude v prostředí TACS zcela zřejmý...“, že při každodenním setkávání bude docházet k jistému ovlivnění kultury malířů ze strany turistů. Posléze se však proces akulturace nijak výrazně neprojevil“. Na straně 72 se však dozvídáme, že proces akulturace se výzkumem potvrdil. Zmatená argumentace o akulturaci na str. 21 pokračuje dále větou: „Malíři i přes téměř každodenní kontakt s turisty si ponechávají vlastní kulturu a vlivy na jejich kulturu jsou spíše globalizačního charakteru skrze média a nadnárodní společnosti.“ Proč staví autorka akulturaci do kontrastu s globalizací? Její argumentace se zcela míjí s kapitolou globalizace a turismus. Autorka si navíc opět protičeří, když o kus dál píše „Turisté mají přímý vliv na produkci obrazů a na design, který malíři malují“.

Autorka si ve textu poměrně často protičeří (2 modelové příklady)

1) Str. 52: „Potomci Tingatinga nemají žádné pozice ve vedení...“

Str. 54: „Rodina, která je nejbližší pokrevně příbuzná s rodinou E. S. Tingatinga se těší významnějšímu postavení“, nebo na straně 61: „ve vedení kooperativu lze pozorovat, že většinou jsou voleni zástupci právě z významných rodin“.

2) Na str. 22 a 45 uvádí autorka příklady z terénu, které vysvětluje teorií Doxeyho iritační ho indexu. Na str. 72 pak píše: „Nejsem si tak zcela jista, zda se dá použít klasifikace, kterou navrhuje Doxey. Můžeme vztah turistů nazvat podle jeho kvalifikace netečností?“

Na některých místech jsou teorie uměle, až násilně „naroubovány“ na příklady z terénu.

1) Příklad strana 22:

„Ignorance turistů ze strany malířů je naprosto zjevná při hádkách mezi malíři. Když řeší nějaký spor mezi sebou, hlasitě u toho křičí a povykují a gestikulují. Malíři však přítomnosti potencionálních zákazníků nepřikládají žádný význam a zcela jejich přítomnost ignorují. Doxey tvrdí, že právě ignorance je jednou z fází, kterou procházejí místní obyvatelé ve vztahu k turistům“

2) Příklad strana 45:

Autorka popisuje konfliktní situaci, která vzniká mezi turistou a malířem, který nedostojí svým závazkům a obraz, který si jistý turista rezervoval, prodá jinému. Tuto i v našich podmínkách nikterak neobvyklou situaci hodnotí autorka přehnaně jako „kulturní konflikt“ a opět ji vysvětluje teorií Doxeyho iritační ho indexu.

Z hlediska obsahu považují za velmi slabou kapitulu 4.3.2 „Západní pojetí obchodu v TACS.“ Autorka zde v jedné větě letně naznačí, že tradiční způsob obchodování u Makuů je na rozdíl od západního založen na reciproční solidaritě a kolektivismu, nicméně dále tento argument nerozpracovává. Namísto analýzy následuje povzdech „jak nevzdělaným malířům, kteří znají jen obchod z ruky do ruky a život ze dne na den objasnit jiné formy obchodu?“ Na dalších řádcích následuje debata o autentičnosti afrického umění, která je v této kapitole naprosto vytržena z kontextu.

Ani následující podkapitola „Genderové rozdíly v obchodě“ mě svým povrchním zpracováním neuspokojila. Autorka zde podává poněkud schematickou odpověď na otázku, proč jsou ženy v kooperativu v podnikání úspěšnější než muži. Tvrdí, že malíři na rozdíl od malířek nejsou schopni akumulovat kapitál, neboť mají pravidelné výdaje za alkohol a prostituci a jsou velmi snadno lapeni do příbuzenských sítí neustále vyžadujících finanční podporu některého ze jejich členů. Argumentace autorky působí poněkud nevěrohodně, postrádám zde podklady ze studia sociální struktury a základní informace o respondentech (jsou muži-malíři svobodní nebo ženatí? Jak velká je jejich rodina a kde žije? Existují v kooperativu smíšená manželství malířů a malířek? jaké jsou jejich každodenní vztahy na pracovišti?atd.) Po přečtení této kapitoly se vnucuje otázka, zda-li jsou výdaje za prostituci, alkohol a příbuzné opravdu tím jediným důvodem, proč žijí muži-malíři takřka na hranici bída? Nejsou to právě muži, kteří jsou hlavními živiteli rodiny, podporující finančně svou sestru a její děti, tak jak je ve většině matrilineálních společnostech zvykem?

V diplomové práci se objevují také faktické chyby

Příklad strana 27:

„Makua věří, že není žádné nemoci bez přičinění zlých sil. Tyto síly jsou zlé a mocné a připravují člověka o život. Velmi se bojí smrti. Každá makujská vesnice má speciálního šamana, který se zabývá především kletbami a ke kterému se lidé odebírají, pokud narazí na neřešitelný problém. Podle Makuů mohou soudy občas chybovat, ale šaman (mwaavi) je vždy nestranný“.

Námítka oponenta: Ne všechny nemoci způsobuje čarodějnictví. Makuové stejně jako jiná etnika v této oblasti rozlišují nemoci způsobené čarodějnictvím, posedlostí duchem nebo duší předka a nemoci přirozené pocházející od Boha (malárie, aids, rakovina atd.). Autorka směšuje pojmy léčitel a čaroděj do nevhodného výrazu šaman. V africkém prostředí se tento výraz nepoužívá (v Tanzánii stejně jako v Zambii nebo Malawi jsou tyto lidé nazýváni *nganga* – léčitel nebo *mchape* – hledač čarodějnic) neboť je poplatný spíše pro sibiřský, středoasijský a latinskoamerický region. V Africe se šamanismus, tak jak ho definoval M. Eliade, vůbec nevyskytuje. *Mwaavi* není výraz pro šamana, jak autorka v textu nesprávně uvádí, ale pro čaroděje (proti kterému léčitel zpravidla bojuje). Neobeznámenost s termíny z oblasti tradičního náboženství (kletba, posedlost zlými duchy apod.) se projevila dále na str. 63-54, kdy autorka analyzuje lokální konceptualizaci obchodního úspěchu u malířů. „Úspěch je něčím, co se stalo na základě kouzel šamana nebo se jedná o posednutí zlými duchy“. *Námítka oponenta:* Kdyby člověka posedl zlý duch, tak nemůže být úspěšný – autorka chtěla patrně říct, že přílišný úspěch je lidmi dáván do souvislosti s čarodějnictvím.

Příklad strana 52:

„Kooperativ je uspořádání, kterému je v našich podmínkách nejbližší právní forma sdržení. Družstvo definuje obchodní zákoník jako společenství neuzavřeného počtu osob založené za účelem podnikání nebo zajišťování potřeb svých členů.“ *Námítka oponenta:* kooperativa (angl. cooperative) je výrobně obchodní družstvo (v.o.d).

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA

Jazykový projev autorky je celkem dobrý, práce neobsahuje gramatické chyby. Plynulost textu je na mnoha místech narušena špatně formulovanými větami, které postrádají logiku.

Příklady:

- 1) celý první odstavec kapitoly 3.1 na str.13 nedává smysl.
- 2) Str. 16: „Postmoderní období se vyznačuje tím, že lidé jsou neochotni se manipulovat a preferují diferencující přístup“. Má autorka na mysli, že turismus se v současné době vyznačuje tím, že turisté nežádají institucionální podporu cestovních kanceláří a preferují namísto organizovaných hromadných zájezdů spíše individuální způsob cestování?
- 3) Str. 17: „Turismus jako volnočasová aktivita – jeho protagonisté užívají funkcionalistický pohled identifikující volný čas a tudíž i reakci turismu“.
- 4) Str. 19: „Turismus jako demokratizované cestování klade důraz na jednotlivé součásti role turisty. Na turistu je nahlíženo jako na typ cestovatele nesoucí jeho zřetelné rysy“.
- 5) Str. 24: „Na obrazech mashetani je zobrazeno mnoho rituálních předmětů a vyskytuje se na nich symbolismus“.
- 6) Str. 35: „Definice turistického umění může být definována jako...“ (tautologie)
- 7) Str. 66: „Turisté, kteří jsou věřící, si koupí obraz s křesťanskou tematikou. Podle B. Steinera si sběratelé umění považují jen takové umění, které není poznamenáno vlivem západní kultury“
- 8) Str. 58: „Hierarchie v rámci TACS není rozdělena pouze na ..., ale i na další rozložení odpovídající rodinné hierarchii a příbuzenství jednotlivých rodin“ (tautologie)

Na mnoha místech v textu autorka opakuje stejné myšlenky a dokonce používá i vícekrát naprosto identická souvětí. (str. 22 a 28, 9 a 28, 9 a 51, 18 a 37, 54 a 58, 58 a 62, 23 a 72). V práci se objevují česky skloňované anglicismy, přestože mají český ekvivalent. Navíc nejsou v kurzívě ani uvozovkách. (příklad str. 32: „Za gatekeepera je považován manažer“; str.47: „chápání copyrightu je odlišné...“). Autorka používá nahodile výrazy kmen a etnikum, jak dokládá její věta na str. 35: „Kmen Makua nepotřebuje ve vztahu k turistům zviditelňovat svoji etnickou příslušnost“. V textu se objevuje také řada překlepů.

Velmi závažným problémem celé vědecké práce je autorčina nedůslednost ohledně citací autorů a uvádění zdrojů v seznamu literatury. U třiceti jedna autorů, které uvádí v textu, chybí zdroj literatury v konečném seznamu!¹

V bibliografii chybí dále primární zdroje – například stanovy kooperativy, dokumenty státních úřadů napojených na TACS, na které se autorka na str. 33 odvolává. U tří článků ze sborníku chybí čísla stránek, u osmi zdrojů není udáno místo vydání. Dále se objevuje nejednotnost velkých a malých písmen u názvů díla, chybějící tečky a řada překlepů.

Orientaci v textu komplikuje také nejednotný styl citování. U nepřímých citací uvádí autorka jednou zdroj v závorce na konci věty, jindy v poznámce pod čarou. Citace se navíc objevují ve třech různých podobách:

- 1) autor (celým jménem) a název díla - př. str. 15: (John Tomlinson, Globalization and Culture);
- 2) autor (pouze příjmení) a rok vydání díla- př. str. 16: (Appadurai 1996);
- 3) autor (s iniciály jména), rok vydání díla - př. str. 14: (N. H. Graburn 1983).

Jen stěží lze v textu rozeznat přímou citaci od nepřímé, autorka totiž uvádí čísla stránek i tam, kde se jedná o nepřímou citaci (str. 17, 16, 20, 22, 26, 36, 37) a jinde zase cituje doslovně bez udání čísla stránky ve zdroji (str. 50). Autorka několikrát v textu odkazuje na studii bez udání jména autora, což například na str. 18 vede k tomu, že se čtenář nemůže zorientovat v představovaných konceptech. Na str. 14 chybí u definice turismu od WTO odkaz na zdroj.

¹ Young 1973; Turner, Ash 1975; Turner, MacCannel 1976; Smithová 1977; Lengyel 1980; Graburn 1983; D.V.L. Macleod 2004, T.Wallace 2005; T.P.Raento 2008; Urry 1990; Urry 1997; Urry 2002; von Wiese 1930; Knebel 1960, P.L. Pearce 1982; Dumazdier 1967, Scheuch 1991; Nunez 1963; Gottlieb 1982; Nash 1996; Nash 1997; van den Beghe 1980; Pi-Sunyer 1977; Gamber 1981; Gosciny 2008; Bruner 1996b; Picard 1996, Vickers 1989; Kahn 2002; Bruner a Kirshenblatt-Gimblett 1994.

Diplomová práce je vhodně doplněna o přílohy.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE

Můj celkový dojem z diplomové práce Zuzany Lhotové je smíšený. Pominu-li vážné formální nedostatky (neúplná bibliografie, chybné citování) nejslabší stránkou práce stále zůstává její obsahové zpracování. Autorce se na mnoha místech nepodařilo skloubit teorii s faktografií. Argumentace, ač jsou podloženy daty z terény jsou mnohdy nekonzistentní, a postrádají detailnější sondu do sociální struktury uvnitř kooperativu zasazenou do kontextu sociální dynamiky nejen turismu v urbánním prostředí.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ

1. Vysvětlete, proč jsou ženy na půdě CTS kooperativu obchodně úspěšnější a jak souvisí matrilineární uspořádání Makuů s obchodním úspěchem žen?
2. Jakým způsobem se promítají příbuzenské vztahy do celkového fungování kooperativu?
3. Uveďte příklad vlivu globalizace na umění *tingatinga*.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

Navrhuji známku dobře.

Datum. 5. září 2011